

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שנאמרו שבת פרשת לך לך תשע"ז לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מועדני מלך וויען - גליון תתקמ"ד

בסעודה שלישית

את הכהנים כל כך בשעה שחם לבבם על אחיהם, בשרם שמתו, ולאסור עליהם להתקרב לאהל המת, לשפוך רוחם ולהשביע את נפשם בבכי על המת. אולם לכהן גדול, על אף היותו בעל גוף, לא התירה לו התורה טומאה לעולם, כי מרוב דבקותו בעליונים נפשו תשכון שם, ויתפשט לגמרי מטבע בני אדם, וישכיח מלבו כל עסק העולם הזה הנפסד, ולא תבכה נפשו על קרובו, כי הוא נפרד ממנו כבר בחייו ע"ש.

ונראה דזהו הענין שמצינו ביום שנתכהן אהרן בכהונה גדולה בהקמת המשכן, נזדמן הסתלקותם של נדב ואביהוא, ואמר משה, הוא אשר דבר ה' לאמור בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד (ויקרא יג). דהנה במעמד ההוא ראו כולם גדול מדריגתו של אהרן, שנסתלקו שני בניו, שהם גדולים ממני וממך (רש"י שם), ואהרן קיבלו באהבה, ולא עשה זאת עליו שום רושם, וכמו שנאמר (שם) וידום אהרן, ופירשו בו שהיה כמו דומם, שעץ ואבן אין בה שום הרגשה, ובמדה זו היה אז אהרן, שקיבל גזירת המקום בשמחה. והנה בודאי היו כמה בני אדם בישראל גדולים בתורה ועבודה, שהיו חשובים ביותר, והיה מקום להרהר למה בחרו באהרן, וכמו שמצינו באמת בקרח שחלק על הכהונה, ואמר כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשא (במדבר טז). על כן הראה להם ה' אז גדול מדריגתו של אהרן, אשר מי עוד כמוהו שיוכל להתנהג כמדתו להיות דומם במצב כזה. ורק מי שיש בו מדה זו יש בו תכונתו של כהן גדול, שעל כל נפשות מת לא יבא, לאביו ולאמו לא יטמא, כי הוא נפרד ממנו כבר בחייו ולא יבכה עליו, ואז ראו כולם גדול מדריגתו, ונתכבד שמו של מקום על אשר בחר בו. וזהו שדבר ה' בקרובי אקדש,

לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך, ואעשך לגוי גדול וגוי (יב-א). במדרש (ב"ר נה-ז) אמר רבי לוי בר חייתא שני פעמים כתיב לך לך, ואין אנו יודעים איזה חביבה אם הראשונה אם השנייה, מן מה דכתיב ולך לך אל ארץ המוריה (כב-א), הוי שניה חביבה מן הראשונה ע"כ. ויש להבין מהו הצד לומר שהראשונה חביבה יותר, הלא בודאי דמעשה העקידה לשחוט בנו יחידו אהובו, קשה הרבה יותר מללכת מארצו וממולדתו.

ונראה דאיתא במדרש (ב"ר לט-יא) ואעשך לגוי גדול (יב-ב), אמר רבי ברכיה אתנך ואשימך אין כתיב כאן אלא ואעשך, משאני עושה אותך בריה חדשה את פרה ורבה ע"כ. והיינו דעשיה היא לשון בריאה כמו שנאמר (ז-א) ויעש אלקים את הרקיע. עוד איתא במדרש (ילקוט סג) ואעשך לגוי גדול, לכהן גדול, כמו שכתוב (ויקרא כא-י) והכהן הגדול מאחיו ע"כ. והנה גם בגמרא מצינו שניתנה כהונה לאברהם, וכמאמרם (נדרים לב:) ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם וכו', כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם ע"ש. אך המדרש כאן הוסיף שעשאו כהן גדול, וצריך ביאור הקשר לכאן.

ונראה דהנה מצות התורה שאין כהן הדיוט מטמא עצמו למת, אלא לששה קרובים, שנאמר (ויקרא כא-א) לנפש לא יטמא בעמיו, כי אם לאביו ולאמו וגו'. אמנם בכהן גדול נאמר (שם כא-יא) על כל נפשות מת לא יבא, לאביו ולאמו לא יטמא. וביאר בספר החינוך (מצוה רסג-ער) דמה שהתירה התורה לכהנים להטמא לקרוביהם, כי התורה דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ולא רצתה התורה לצער

שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, ויראו אז גודל מדריגתו של אהרן, ובוזה על פני כל העם אכבד, במה שבחרתי באהרן.

ובאהבת חיים (ריש פ' פנחס) ביאר בזה מה שאמר ה', פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי וגו' (במדבר כה-יא). וברש"י לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא כתוב ויחסו אחר אהרן ע"כ. ומקשים הלא גם המה ידעו זאת, ומכל מקום היו מבזים אותו, אם כן מה הועיל בזה שיחסו אחר אהרן. אך הכוונה היא, דבאמת ידעו גם הם שהוא צדיק, רק שחשבו שמה שעמד עליו והרגו, זה בא לו מחמת שהיה בן פוטי, וכדי להוציא מלבן של המבזים, בא הכתוב ויחסו אחר 'אהרן', דהיינו להשמיענו שהוא כבר קדוש ומופרש ואין לו חלק והרגש גשמי של צד האם שלו רק נהפך חומר להיותו קדוש, כמו באהרן שלא הרגיש קרבת בניו מחמת שמגודל קדושתו ופרישותו נבדל מחברת החומר והרגש גשמי הקרובי רק רוחני. ואם כן לא יתכן כלל לומר שעשה מעשה טבעו של אבי אמו שפיטם עגלים לעבודה זרה, כי כבר נעלה ונפרש הוא מהרגש וחברת קרוביו.

ומהאי טעמא היה מוכרח הקב"ה ליתן לו דייקא שכר זה שיהיה 'כהן גדול' לכהונת עולם, להראות בזה לכל, שהוא כבר במדריגת כהן שאינו מרגיש קרבת הגוף, וזהו כבר די לסתום פיהם של המבזים שחשבו שעדיין יש בו שמץ טבע מאבי אמו. וזהו 'לכן' כלומר בשביל זה גופא, שאני צריך לברר ולהוכיח כי קנאת פנחס היה מצד חלק הקדושה, לכן הנני נותן לו וכו' ברית 'כהונת' עולם, דהיינו שכר כזה אשר מורה עליו שכבר נהפך חומר לצורה, וזהו 'הכהונה' דייקא כדברי החינוך הנ"ל. והיינו כי להודיע אשר קנא 'לאלקיו' דייקא, כלומר שלא היה מצד טבע אבי אמו, רק מצד אלהות השורה בו מכבר, ואין לו יותר חלק בחברת החומריי, רק שהפך חומריותו לאלהות וקדושה ופרישה ע"כ.

ובזה נחזור לעניינינו, שאמר ה' לאברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, שזהו באמת דבר קשה מאד על האדם לפרוש עצמו מאביו ומכל משפחתו, וללכת בודד אל הארץ אשר אראך, על כן אמר לו ה' ואעשך לגוי גדול, לכהן גדול, שמגודל דביקותו בעליונים במושכלות, נפסק ממנו הקשר לטבעי העולם הזה, והוא נפרד ממשפחתו בחייו, וממילא יהא קל לו התיישבותו בארץ אחרת, כי הוא

יהיה כבריה חדשה, שאין לו קשר עם אבותיו. ומעתה כיון שבקיום נסיון זה זכה להיות ככהן גדול, אם כן שוב אין אצלו נסיון כל כך ליקח את בנו יחידו להעלהו לעולה, כי כהן גדול נפרד בחייו מבנו ואחיו ואחותו, שהרי בשביל זה אינו מטמא עצמו להם, ואם כן שפיר אין אנו יודעים איזה מהן חביבה, כי יתכן שהשניה אינה חביבה כבר כל כך, כיון שבנסיון הראשונה זכה להיות כהן גדול, על כן בקל לו לקיים נסיון האחרון. על כן בא הכתוב ללמדנו, כי אף על פי כן השניה חביבה יותר.

*

אך פשוטן של הדברים מה שאמר לו ה', שאני עושה אותך בריה חדשה, הכוונה על פי מה שסיפרו חז"ל (תענית כה). רבי אלעזר בן פדת דחיקא ליה מילתא טובא [היה דחוק וענין], עבד מלתא [הקיד דם] ולא הוה ליה מידי למטעם, שקל ברא דתומא [בן השום, צלע של שום] ושדייה בפומיה, חלש לביה [נתעלפה] ונים. אזול רבנן לשילי ביה, חזויהו דקא בכי וחיין ונפק צוציתא [ניצוץ] דנורא מאפותיה [ממצחן]. כי אתער אמרו ליה מאי טעמא קבכית וחיית, אמר להו דהוה יתיב עמי הקדוש ברוך הוא ואמרי ליה עד מתי אצטער בהאי עלמא, ואמר לי אלעזר בני ניחא לך דאפכיה לעלמא מרישא, אפשר דמתילדת בשעתא דמוזני. אמרי לקמיה כולי האי ואפשר [בתמיה, כולי האי עבדת, ואכתי הך ספיקא דלמא לא מיתרמינא בשעתא דמוזני], אמרי ליה דחיי נפישא [ימי חיי שחייתי כבר הם רבים ממה שאני עתיד לחיות] או דחיינא, אמר לי דחיות [מה שכבר חיית מרובים ממה שאתה עתיד לחיות], והיינו דקא בכי כי אמר שכינה הכין, אמרי לקמיה אם כן לא בעינא [דתיחרביה לעלמא]. אמר לי בהאי אגרא דאמרת לא בעינא יהיבנא לך לעלמא דאתי תליסרי נהרוותא דמשחא אפרסמון דכיין כפרת ודיגלת דמענגת בהו וכו' [והאי דחיין משום שלשה עשר נהרוותא לרחוץ בהן, ולטייל בהן מזה לזה] ע"ש. והנה במהרש"א פירש מה שאמר, ניחא לך דאפכיה לעלמא מרישא, היינו שיהפוך עולמו של רבי אלעזר ולבוראו שנית, ואולי שכוונו בכאן על גלגול הנשמות ע"כ.

ויש לבאר יותר, דהנה לכל אדם יש תפקיד מיוחד בעבודתו אשר בשביל זה בא לעולם, וכמאמרם (נדה טז:) מלאך הממונה על הריון נוטל טפה ומעמידה לפני הקב"ה, ואומר לפניו רבונו של עולם טפה זו מה תהא עליה, גבור או חלש, חכם או טפש, עשיר או עני ע"ש. והיינו כי מי שתפקידו בעולם היא הרבצת

אבותיו באיזה זמן ומזל נולד, כי גם זה בעזר הבנים להצליחם או להשפילם כפי מערכת שמים. והקב"ה אמר לאברהם שהיה איצטגנין גדול להסיר ממחשבתו כל שלש אלה כי ד' יעזור לו, ולכך אמר לו נגד הראשון מארצך, ונגד השני ממולדתך, ונגד הג' מבית אביך, כי מכולם יצא ולא ישים בהם מחשבתו כלל ע"כ.

ובפנים יפות בפרשתנו כתב, על מה שנאמר ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה, מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען וגו' (טו-ג), ולמדו חז"ל (יבמות סד.) מזה, אשה ששהתה עם בעלה ולא ילדה, יוצא ויתן כתובה. ולכאורה קשה דהא אמרו חז"ל (שם) דשרה אמנו איילונית היתה ולא היה לה בית ולד, אם כן מה ראייה מזה לשאר נשים. ועוד הא דאמרה שרה הנה עצרני ה' מלדת (טו-ב), ואם היתה איילונית משנולדה, מאי שייך בה עצירה. וצריך לומר דבברית בין הבתרים כתיב ויוצא אותו החוצה, צא מאיצטגנינות שלך, אברם אינו מוליד אברהם מוליד, שרי אינה יולדת שרה יולדת, באותו שעה נתרפאה שתהיה ראויה לילד. והיינו דכתיב (בראשית יא-ל) אין לה ולד, אפילו בית ולד לא היה לה, והכא כתוב לא ילדה לו. וזהו שאמר במדרש (ב"ר מה-ב) עצרני ה' מלדת ולא על ידי כשפים, היינו משום שאין לכישוף שליטה אלא למי שהוא תחת המזלות, אבל זו שהוציאה מן המזל אין עוד מלבדו כתיב כדאיתא בריש (חולין ז:) ע"כ.

על כל פנים היוצא לנו מזה דבברית בין הבתרים נתרפאו אברהם ושרה שיהיו ראויים להוליד, אלא שעדיין עצר ה' אותם כמה שנים עד שנולד יצחק. ובזה מובן שפיר הרמו המובא בבעל הטורים, ויאמר לו כה יהיה זרעך (טו-ה), פירוש כשיהיה לו עוד כ"ה שנים כמנין 'כה' יהיה לו זרע, שהרי בברית בין הבתרים היה אברהם בן חמשה ושבעים שנה ע"ש. אמנם בתוס' (ברכות ז: ד"ה לא) כתבו דאברהם היה בן שבעים שנה בברית בין הבתרים, והפרשיות לא נאמרו כסדר, ואין מוקדם ומאוחר בתורה ע"כ. ואם כן לא נפקדו רק אחר שלשים שנה. וגם זה נרמז כאן כה 'יהיה' זרעך, שעולה כמספר שלשים.

*

והנה יש להבין למה שינה הכתוב כאן לסדר הפרשיות שלא כסדרן, ולומר דאין מוקדם ומאוחר בתורה, כי בודאי טעמא גנוז ביה. וגם להבין למה השמיענו הכתוב שנותיו של אברהם בעת שנאמר לו פרשת לך מארצך, ואברם בן חמש

תורה, להורות לעם ה' דרכי ה', הוא בא לעולם בכשרון של חכמה, שיוכל לבצע התפקיד המוטלת עליו. ולעומת זה מי שעבודתו בעולם אינו לצורך העולם אלא להיות בתוך ד' אמות שלו בבדידות, נברא טפש, שאין לו קשר עם אחרים. ומי שעבודתו בעולם היא עשיית חסד, הקב"ה גוזר עליו להיות עשיר כדי שיוכל להרבות לגמול טוב עם בני אדם. ולעומת זה יש שנגזר עליו להיות עני, כי אין עיקר תעודת נפשו בעשיית חסד בממונו לאלפים, אלא עבודתו היא שלא להתרעם על דרכי ה', למה חסר לו ממה שיש לאחרים. וכמו כן עבודתו שלא יתרעם על בני אדם שאין עוזרים לו כרצונו, ולא יהא לו טינא בלבו על בני ישראל וכו' וכו'.

והנה רבי אלעזר כשירד לעולם גזרו עליו שיהא עני, ונולד במזל כזה, כי זהו תעודתו בעולם, שיתמודד עם הנסיונות שיש לעני. אבל אם יהפוך ה' כעת מזלו, אז גם תעודת נפשו בעבודתו לעולמו ישתנה, וכל מה שעבד ה' עד עתה בנסיונות של עוני אין זה מתפקידו, ואם כן יצטרך להתהפך עולמו מרישא, להתחיל הכל מחדש עם התפקיד בעולם שיש לעשיר. ולכן שאל דחיי טפי או דחיינא, וכאשר אמרו לו דחייט, הרי יצטרך להתחיל הכל מחדש, אמר לא בעינא, וקיבל על עצמו גזירת בוראו באהבה, דמה דניחא קמי מאריה ניחא גם ליה. ועל כן נאמר לו דיהיבנא ליה לעלמא דאתי תליסר נהרוותא דמשחא דאפרסמון דכיין, שהם עולים כמספר 'אהבה', עבור שקיבל גזירת בוראו באהבה, שזה היה תפקיד עבודתו בעולם לקבל העניות באהבה.

ומעתה אברהם שראה באצטגנינות שעל פי מזל שלו אינו עתיד להעמיד בן, ולכן כתיב ביה, ויוצא אותו החוצה (טו-ה), וברש"י שאמר לו צא מאיצטגנינות שלך, שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן ע"ש. והרי אנו רואים כי לשנות מזל האדם, צריכין להפך עלמא מרישא, לידה חדשה במזל אחרת, על כן אמר לו ה' ואעשך לגוי גדול, שיעשהו בריה חדשה, להוציאו מעולמו שהיה עד עכשיו, כדי שיוכל להוליד. ועל זה אמר הכתוב זיעבור' אברם בארץ (יב-ו), שהתחיל אצלו מחדש ימי עיבור ויניקה וקטנות, כלידת בריה חדשה.

ובתפארת יהונתן בפרשתנו כתב, שכבר כתבו חכמי התולדות, כאשר ישפטו מקרי איש ותולדותיו ומה יקרה לו באחרית הימים, צריך שלשה חקירות. ראשון, הארץ אשר נולד בו, כי נשתנה לפי ענין הארץ. שנית, זמן התולדה. ושלישית, תולדות

כששאל משה רבינו במה זכו ישראל להוציאם ממצרים קודם הזמן, השיב לו הקב"ה בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה (שמות ג-יב), דבזכות התורה הק' יכולים לשנות ולהחליף את הזמנים להחיש קץ הישועה וכנ"ל ע"כ.

וכמו כן נאמר לענינינו, שכדי שאברהם יוליד הוצרכו לשנות המזל צדק ממקומו, ולהעבירו ממערב למזרח, כח זה זוכין על ידי התורה שבה נברא העולם, אשר מדתה היא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ופרשה שנכתבה לאחריה מקדימין להניחה לפי סדר המאורע במקום אחר. ובהיות שקיים אברהם כל התורה קודם שניתנה (יומא כח:), על כן בכח תורתו עורר שישנה ה' את המזל שלו ממקום למקום כדי שיוכל להוליד.

והנה אמרו (מנחות כט:): דהעולם הזה נברא בה"א שנאמר (בראשית ב-ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי בהבראם אלא בה"א בראם ע"ש. והכוונה כי התורה נחלקת לחמשה חומשי תורה, דאיהו אות ה', ובה"א בראם, בכח התורה נברא העולם. ולכן אברם אינו מוליד אברהם מוליד, שכאשר יש בו אות ה' הרומזת שעסק בחמשה חומשי תורה, הרי מדת התורה של אין מוקדם ומאוחר בתורה, מעורר גם למעלה לשנות עתים ולהחליף זמנים, ולסדר את הכוכבים ממקום למקום. וכמו כן לשרה ניתנה אות ה', שנשתנה שמה משרי לשרה, כי גם היא היתה איילונית, ובכח התורה נשתנה עליה סדרי בראשית.

ולכן פרשת לך לך היא שלא במקומה, כי פרשת ברית בין הבתרים היתה מוקדם, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, וממדה זו נאמר כעת לאברהם, ואעשך לגוי גדול, שישנה ה' מזל צדק ממקומו שיוכל להוליד, ואגדלה שמך, להוסיף לו אות ה"א הרומזת לכח התורה שעל ידה יזכה להעשות גוי גדול. ועל כן הודיע לנו הכתוב, ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן, ומזה תדע כי פרשה זו שלא במקומה היא, שהרי בברית בין הבתרים היה רק שבעים שנה, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, וממדה זו יתעורר לשנות מקום מזל צדק ממערב למזרח, ויזכה להעשות גוי גדול.

שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן (יב-ד). גם מה שאמר לו ה', ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך (יב-ב). וברש"י הריני מוסיף אות על שמך, שעד עכשיו שמך אברם מכאן ואילך אברהם ע"כ. ובפשוטו המשך הדברים הם, כי אברהם ראה במזלות שאינו עתיד להעמיד בן, והרי ה' אמר לו כעת ואעשך לגוי גדול, על כן אמר לו ה' ואגדלה שמך, אברם אין לו בן אבל אברהם יש לו בן, שרי לא תלד אבל שרה תלד (רש"י טו-ה). אמנם הא גופיה צריך ביאור למה ניתוסף לו האות ה' שיוכל להוליד.

ונראה דאיתא בגמרא (שבת קנו.) שאמר אברהם לה', רבוננו של עולם נסתכלתי באצטגנינות [נחמת המזלות] שלי ואיני ראוי להוליד. אמר לו צא מאצטגנינות שלך שאין מזל ישראל, מאי דעתך דקאי צדק [שהוא מזל שלך] במערב [שהוא מקום מצונו ואינו ראוי להוליד], מהדרנא ומוקמינא ליה במזרח [שהוא מקום חום], והיינו דכתיב (ישעיה מא-ב) מי העיר ממזרח צדק, יקראהו לרגלו [הקב"ה יקראהו להביאו למזרח בשבילן] ע"כ. ויש להבין באיזה כח זכה אברהם לזה שיחליף ה' את המזל ממקומו למקום אחר.

ויש לומר על פי מה שכתב בולאשר אמר (פ' שמות) בהא דהקדים ה' יום העת רצון שהיה מיוחד לגאולה אחר ארבע מאות שנה, וגאלם אחר רד"ו שנה, ושינה הקב"ה העתים להקדים את העת רצון שלא בזמנה ומקומה. והוא דכיון דבריאת העולם היתה בתורה, בי הציץ הקב"ה וברא עולמו (ב"ר א-א), אם כן כל מה שיש בתורה מוכרח להיות כן גם בעולם. ומצינו בהתורה הקדושה שנדרשת במדות ואופנים שונים, ואחד מהכללים הוא דאין מוקדם ומאוחר בתורה (פסחים ו.), וכיוצא בזה מצינו גם בדברי חז"ל שאמרו מוחלפת השיטה, וכן מצינו חסורי מיחסרא והכי קתני וכדומה, וכיון דהתורה הק' מכוונת נגד העולם, לכן כשעוסקים ישראל בתורה שבעל פה במדות הללו, הם גורמים מדה כנגד מדה שהקב"ה יתנהג ככה שאין מוקדם ומאוחר, ויקדים את יום הגאולה המזומנת לסוף ת"ל שנה שיהיה בזמן של רד"ו שנה, ומדת מוחלפת השיטה גורמת להחליף את יום העתידה לגאולה עם יום מוקדמת. ולכן

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' שלמה יוסף ראבב הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' עקיבא יוסף פישער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' חיים צבי ווענטער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב